

Шевчук Оксана Юрійвна,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Будь-яка діяльність, а тим паче правоохоронна, яка безпосередньо стикається з правами та свободами людей, повинна ґрунтуватися на певних основах, засадах, правилах – принципах, для недопущення несправедливості, свавілля, беззаконня і т.д. Тому знання і правильне реалізування певних канонів дає можливість продуктивно попереджувати, виявляти, припиняти та розслідувати злочини будь-якої тяжкості.

Від правильного, істинного та теоретичного розуміння принципів безпосередньо залежить і їх втілення в життя. Принципи – це вихідні, керівні ідеї про найбільш істотні закономірності, що мають основне значення, це основні правила з яких не має виключень [1, с. 941]. З цього приводу В. Даль зазначає, що принцип – це науковий чи моральний початок (основа), правило, від якого не відступають [2, с. 431].

На сучасному етапі розвитку науки досить актуальним є питання визначення принципів криміналістичного забезпечення розслідування злочинів. Сам термін «криміналістичне забезпечення» не новий, його досліджувало багато вчених серед яких: В. І. Галаган, В. Г. Лісогор, Ж. В. Удовенко, О. І. Чучукало та ін. Загалом, криміналістичне забезпечення розглядається як комплексна проблема, спрямована на підвищення результативності протидії злочинів, якісної підготовку кадрового потенціалу, оптимізацію належного забезпечення розслідування та озброєння практики дієвими криміналістичними рекомендаціями.

З метою підвищення ефективності розслідування злочинів, варто визначити принципи криміналістичної, оперативно-розшукової та кримінально-процесуальної діяльності, яка спрямована на розкриття злочинів. К. В. Антонов, зазначає, що під час формулювання принципів криміналістичного забезпечення, вони мають бути побудовані як керівні засади (ідеї) щодо завдань, засобів та способів криміналістичного забезпечення, як основа структурної побудови самої діяльності, кореляційних зв'язків складових системи та

компетенції уповноважених органів та криміналістичного забезпечення й функціонування відповідного апарату. Вони тісно пов'язані й утворюють стійку цілісну систему, що характеризується взаємодією та взаємозв'язком, єдністю мети й завдань криміналістичного забезпечення [3, с. 77].

Існують різні позиції щодо формулювання принципів криміналістичного забезпечення розслідування злочинів, проте вони мають досить загальний характер.

Так, К. В. Антонов, у свою чергу, виділив: принцип законності (як принцип, умова здійснення криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень); принцип достатньої різноманітності чи криміналістичної достатності (як структурний принцип, виходячи з підходу щодо побудови системи криміналістичного забезпечення, до неї мають належати такі види діяльності, які зможуть найкраще задовольнити потреби суспільства щодо ефективності її діяльності без зайвого їх дублювання й за відсутності тих, що не мають достатнього впливу на результат); принцип необхідної єдності або цілісності системи криміналістичного забезпечення (як принцип діяльності, який передбачає, що лише за одночасної роботи складових системи криміналістичного забезпечення може бути досягнуто бажаного результату в найліпший спосіб); принцип конкретності (як змістовний принцип, згідно з яким усі складові системи криміналістичного забезпечення – самостійні види людської діяльності, що не суперечать один одному) [3, с. 79].

Загалом, дослідження запропонованих принципів надає підстави стверджувати, що більшою мірою вони стосуються формулювання засад організації розслідування злочинів, загальних вимог до дій слідчого при розслідуванні будь-якого виду злочину [4, с. 175]. Окремі з них взагалі навряд чи можна віднести до принципів, оскільки вони відображають елементи структури криміналістичної методики, наприклад, деякі вчені визначають такі принципи як: залучення спеціальних знань, використання допомоги громадськості, технічних засобів, прийомів і методів при розслідуванні, безперервність версіювання, планування тощо.

Проаналізувавши ряд наукових позицій можна виділити такі принципи криміналістичного розслідування злочинів як: законності: недоторканості особи, її житла, охорони особистого життя; взаємодії учасників розслідування; професійності; індивідуального підходу; удосконалення розробок наукових рекомендацій.

Щодо принципу законності, це є необхідна умова дії будь-якого інституту права, сутність якого полягає у точному і неухильному виконанні законів усіма, кому ці закони адресовані.

Також досить важливим принципом є принцип недоторканості особи та її житла, хоча це і є загальним принципом кримінального процесу, ми вважаємо необхідним продублювати його все ж таки в принципі криміналістичного забезпечення розслідування злочинів.

Окрім цього, так як криміналістичне забезпечення має широкий спектр застосування, обов'язково притримуватися принципу взаємодії учасників розслідування злочинів. Адже саме за допомогою цього принципу можна досягнути криміналістичної достатності розгляду кримінального провадження.

Принцип професійності, в свою чергу, полягає в тому, що провадження процесуальних дій передбачає наявність у осіб, що здійснюють кримінальне судочинство, належного рівня професійних знань, достатнього для вирішення поставлених перед ними завдань.

Принцип індивідуального підходу в розслідуванні кримінальних проваджень визначає, що індивідуальність планування розслідування є вираженням неповторної специфічності кожного кримінального провадження. Кримінальне забезпечення також має будуватися з урахуванням особливостей кожного окремого випадку.

Важливим є принцип удосконалення розробок наукових рекомендацій, оскільки вагомим напрямом криміналістичного забезпечення є саме розробка криміналістичних рекомендацій – науково обґрунтованих порад, основаних на аналізі норм чинного кримінального процесуального законодавства України та узагальненні передового досвіду практичної діяльності з розслідування кримінальних проваджень [4, с. 180].

Резюмуючи викладене вище зазначимо, що існує досить багато праць, стосовно того, якими принципами слід керуватися при криміналістичному забезпеченні розслідування злочинів, і насправді в цьому питанні немає єдиного розуміння. Відтак, на нашу думку, до критеріїв визначення принципів слід віднести вимоги щодо повноти, несуперечності та взаємної незалежності. Загалом, принципами є основоположні керівні ідеї, що мають фундаментальне значення для криміналістичного забезпечення та загально визначені правила діяльності спрямованої на ефективне розслідування злочинів.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. Т.В. Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.

2. Даль В. Толковый словарь в четырёх томах. М.: Русский язык, 1990. 580 с.

3. Анотонов К. В. Принципи криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень. Вісник Академії митної служби України. Сер. Право. 2013. № 1. С. 75–80.

4. Журавель В. А. Принципи формування окремих криміналістичних методик розслідування злочинів. Вісник Академії правових наук України. 2011. № 1(64). С. 173–183.